

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ

До 65-річчя ХДІК

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Збірник статей

Випуск 2

Харків ХДІК 1994

ХДІК: КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ І ДІЯЛЬНОСТІ

Заснований у 1959 році, Харківський державний інститут культури за роки свого існування відбив у собі все, що було притаманне суспільству. І коли прийшов час перебудов, то відповідні зміни сталися в китті інституту. Всі ці зміни вимагали не тільки організаційних заходів, а й заходів щодо змісту процесів перебудови, тобто відповідної концептуальності дій. І таку концепцію колективом інституту було розроблено.

У теоретичному плані концепція розвитку і діяльності базується на фундаментальних положеннях про взаємозумовленість розвитку суспільства і культури, в практичному – на матеріалах дослідження, проведеного багатьма фахівцями провідних кафедр і спрямованого на з'ясування потреб суспільства у відповідних кадрах.

Теоретично концепція діяльності виходить з того, що прогрес суспільства залежить від ступеня його культури і знаходиться в тісному взаємозв'язку з її розвитком. Фокусом і життєвим центром культури є духовне життя суспільства, завдяки чому створюється культура народу в цілому.

Духовне збагачення суспільства, його культурне надбання завжди були гарантом здійснення соціально-економічних реформ, демократичних перетворень, збереження єдності і стабільності держави. Тому піднесення національної культури є тією метою, яка визначає концепцію діяльності та розвитку Харківського державного інституту культури – найстарішого вищого навчального закладу такого профілю в Україні.

На підставі перелічених теоретичних положень та даних наукових досліджень визначені пріоритети діяльності колективу інституту в формуванні змісту і структури навчального процесу; номенклатура спеціальностей та спеціалізацій на сьогодення і перспективу; науково-дослідна робота і система функціонування інституту та динаміка його розвитку.

Концепція навчального процесу в його змістовному аспекті, по-перше, у відповідності змісту навчального процесу завдання розвитку національної культури, в його спрямованості на формування у молодшого фахівця соціальної установи на реалізацію

базової культурологічної/ за новими напрямками, що враховують потреби галузі та ринку.

Будучи ініціатором якісно нового підходу до розвитку гуманітарно-культурологічної освіти, колектив інституту багато уваги приділяє удосконаленню організаційних форм навчально-виховного процесу. В практику роботи впроваджується блочно-модульна система його побудови, рейтинговий контроль знань та умінь студентів. Розроблена концепція переходу на багатоступеневу підготовку фахівців, яка урахує специфіку навчального закладу. Згідно з нею підготовка фахівців має здійснюватися у три етапи, кожен з яких закінчує певний цикл навчання і дає можливість випускнику працювати в сфері культурного виробництва відповідно до одержаної в інституті освіти.

Головна мета першого етапу полягає в формуванні теоретичної та культурної бази фахівця, розвитку його інтелекту та творчих потенцій. Відповідно до цього основними напрямками підготовки є загальногуманітарний та загальнокультурологічний. Разом з тим вже на першому етапі має здійснюватися й профільна підготовка, що дозволить студенту одержати кваліфікацію молодого спеціаліста. Таким чином, студент, що закінчив перший етап навчання, одержує не тільки базову вищу освіту та академічне звання "бакалавр", але й кваліфікацію, що дозволить йому, у разі неможливості продовжувати навчання, зразу включитися в процес суспільного виробництва відповідно до одержаної ним освіти.

Головна мета другого етапу полягає у формуванні професійних знань, умінь та навичок на ґрунті одержаної базової освіти та кваліфікації. Основні напрями підготовки на цьому етапі - профільний та спеціальнокультурологічний. Другий етап закінчується одержанням кваліфікації спеціаліста.

Для тих студентів, що під час навчання на перших двох етапах проявили здібності до наукової діяльності, передбачається третій етап, головна мета якого - оволодіння як загальнонауковими, так і специфічними методами досліджень певного наукового напрямку. Таким чином, основний напрямок підготовки на цьому етапі - методологічний. Третій етап закінчується одержанням наукового ступеня магістра.

Схема трьохступеневої підготовки фахівців у ХДК

Етапи підготовки	Напрями підготовки	Освітній рівень	Ступінь	Кваліфікація
I. Бакалавр	1. Загальногуманітарний	Базовий	Бакалавр	
з профільною підготовкою	2. Загальнокультурологічний	Вища освіта		молодший спеціаліст
	3. Профільний			спеціаліст
II. Спеціальна підготовка	1. Профільна			
	2. Спеціальньо-культурологічна			
III. Магістратура	I. Методологічна			Магістр

Обрана концепція організації навчального процесу і змістовної його спрямованості, проведене вузом вивчення ринку праці в сфері культури, народної творчості і дозволила визначити номенклатуру спеціальностей і спеціалізацій на сьогоднішній день і перспективу.

Сьогодні інститут готує за денною та заочною формами навчання фахівців за 5 спеціальностями: 03.11 - соціальна педагогіка, 05.27 - музейна справа і охорона пам'яток історії і культури, 05.28 - народна художня творчість, 05.25 - культурологія, 05.20 - бібліотекознавство і бібліографія, в межах яких здійснюються 15 спеціалізацій.

За спеціальністю "культурологія" здійснюються 2 спеціалізації: теорія та історія культури; економіка, менеджмент соціокультурної сфери.

3 спеціальності "бібліотекознавство і бібліографія" - 6 спеціалізацій: бібліотечне обслуговування; комплектування бібліотечних фондів; каталогізація бібліотечних фондів; педагогіка дитячого та юнацького читання; книгознавство та книготорговельна справа; бібліографія документально-інформаційної сфери.

3 спеціальності народна художня творчість - 7 спеціалізацій: народні музичні інструменти; народний спів та фольклористика; хореографія; духові та естрадні музичні інструменти; диригування академічним хором; режисура аматорського театру; режисура вистав сьвіт.

Відомість з названих спеціалізацій за рівнем свого профілювання фактично дорівнює спеціальностям. Категоризація спеціальностей

підготовки фахівців полягає в тому, що випускникам інституту сьогодні надаються 33 кваліфікації, з яких 26 є перспективними.

На основі укладених договорів між Харківським інститутом культури, Штутгартською вищою бібліотечною школою і Датською бібліотечною Королівською школою на визначених умовах випускники бібліотечного факультету мають можливість одержати дипломи міжнародного рівня. Тут обумовлено два шляхи його одержання. Перший – продовження навчання в цих школах після закінчення другого курсу. Другий – дворічний магістрат по закінченні ХДІК.

Концептуальний підхід до науково-дослідної роботи виходить з єдності фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень. Основними її напрямками визначено:

- а/ культура України як елемент загальноосвітнього культурного процесу;
- б/ відтворення справжньої історії народу, заповнення її білих плям, очищення від бруду ідеологічних міфів;
- в/ дослідження народної основи культури, з'ясування її впливу на розвиток культури в цілому;
- г/ розробка теоретичних проблем нових напрямів у підготовці фахівця та науково-методичне їх забезпечення.

Концепція системи функціонування інституту, його складових частин та динаміка їх розвитку полягає у створенні нових факультетів і кафедр відповідно до перспективних напрямів підготовки фахівців, зокрема факультетів культурології (працює з 1993 р./, документальних комунікацій, фольклорно-етнографічного, режисури та сценарної майстерності, а також у створенні комплексу культурологічної освіти, в якому здійснюється тісне співробітництво різних типів навчальних закладів: об'єднання під навчально-виробничим керівництвом інституту шкіл, гімназій, ліцеїв, центрів народної творчості, училищ культури при збереженні ними самоврядування і фінансово-господарчої діяльності, тобто створення навчально-науково-виробничого комплексу.

Як провідний заклад в гуманітарно-культурологічній освіті лівобережжя України, Харківський державний інститут культури має старі зв'язки з училищами культури, мистецтв, профільними ліцеями, гімназіями та школами, обласним центром народної творчості, палацами та будинками культури, бібліотеками, регіональною соціальною службою молоді "Довіра" та іншими закладами та установами. З більшістю з них зв'язки формалізовані у вигляді двосто-

ронніх договорів, укладених кафедрами, факультетами та інститутом.

На сьогодні укладено договори про спільну діяльність по реалізації Закону України про освіту, підготовку фахівців за наскрізними навчальними планами та програмами з Житомирським, Луганським, Чернівецьким, Мелітопольським, Сімферопольським та Харківським училищами культури.

Комплекс об'єднує Харківський патентно-комп'ютерний коледа, ліцей мистецтв, обласний центр народної творчості, а також декілька спеціалізованих загальноосвітніх шкіл.

Формується єдина регіональна система безперервної та багатоступеневої культурологічної освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів працівників культури, створення механізму координації науково-методичної і науково-дослідної роботи та втілення її результатів у практику дозвільної діяльності.

Освітній напрям функціонування комплексу пов'язаний з розробкою інтегративних навчальних планів, що дасть змогу позбутися дублювання навчального матеріалу на різних ступенях безперервної гуманітарно-культурологічної освіти і на підставі цього скоротити термін навчання. Ураховуючи те, що програми вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації передбачають вивчення основних дисциплін загальногуманітарного циклу, але в обсязі удвоє меншому, ніж в інституті, інтегративними планами передбачається, що в училищах та технікумах студентами будуть засвоєні основи загальногуманітарних наук /основні їх поняття, категорії, закономірності та тенденції функціонування певної галузі суспільного життя/, а в інституті вони будуть поглиблені та розширені через систему відповідних спецкурсів та спецсеминарів, зокрема й елективних. Це стосується й профільної підготовки.

Методичний напрям функціонування комплексу пов'язаний з розробкою нових методик організації культурно-дозвільної діяльності на підставі поєднання зусиль наукових та практичних працівників, що передбачає створення творчих лабораторій та методичних центрів.

У перспективі передбачається створення в межах комплексу науково-дослідного інституту з проблем історії та теорії народної культури.

Підвищення наукового статусу навчального закладу є сьогодні найбільш актуальним завданням, над яким працює колектив інституту.

В інституті функціонують дві спеціалізовані ради по захисту

докторських дисертацій з спеціальностями 05.15.05 – інформаційні системи і процеси, 17.00.08 – теорія і історія культури.

Відкрито аспірантуру з 7 напрямів: 05.25.03 – бібліотекознавство та бібліографознавство; 05.25.05 – інформаційні системи і процеси; 07.00.03 – загальна історія; 08.00.03 – історія народногo господарства; 17.00.01 – театральне мистецтво; 17.00.07 – музезнавство; 17.00.08 – теорія і історія культури.

Концепція системи функціонування інституту передбачає також організацію культурного центру, здатного здійснювати широку соціокультурну програму регіонального масштабу. У цьому зв'язку інститут виступає з ініціативою розробки програм реконструкції і розвитку закладів культури і мистецтва, що склалися в найбільш культурно-продуктивні історичні періоди в Слобожанщині, і відновлення традиційних зв'язків з культурними центрами країни і Європи шляхом проведення методологічних семінарів, всеукраїнських конференцій з актуальних проблем розвитку культури і творчих зустрічей з вченими-культурологами, письменниками, музикантами та ін. До завдань інституту входять: організація свят та народних гулянь; відродження і розвиток національних культурних традицій, зв'язаних зі збереженням архітектурного обличчя міста і регіону; розробка конкретних моделей установ дозвіля нового типу з урахуванням особливостей регіону; надання організаційно-методичної допомоги промисловим підприємствам, установам, школам у створенні музеїв різного типу і профілю; розробка концепції школи, яка орієнтована на класичну культуру /гімназія, ліцей/; проведення конкретно-соціологічних досліджень по вивченню результатів соціокультурної діяльності, що впливатимуть на розвиток культурного життя міста і регіону. Вирішення останнього завдання передбачає відкриття на базі інституту проблемної лабораторії.

Реалізація концепції діяльності Харківського державного інституту культури з необхідністю виводить інститут на якісно новий рівень розвитку, тому що він предстає фактично єдиним державним навчальним закладом, здатним оперативно реагувати на потреби сьогодення, готуючи фахівців для нетрадиційних сфер культурологічної, педагогічної та інформаційно-документальної діяльності.